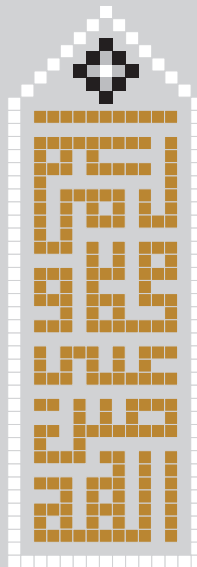

اسماء الوحمير المحبب

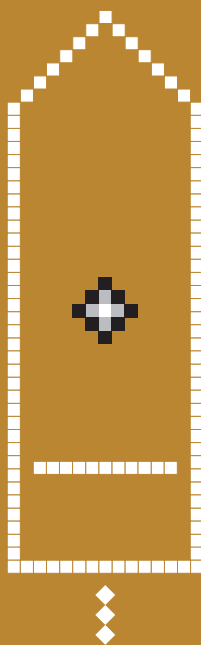
سرشناسه: سوراج هونگلاداروم، ۱۹۶۲-م. - Soraj Hongladarom, 1962-
عنوان و نام پدیدآور: خود آنلاین: بیرونی‌گرایی، دوستی، و بازی /
سوراج هونگلاداروم؛ مترجم وحید میره‌بیگی؛ ویراستار علمی محمد خندان.
مشخصات نشر: تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، حوزه هنری،
پژوهشکده فرهنگ و هنر اسلامی، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری: ۳۶۰ ص.؛ ۱۴/۵×۲۷/۵ س.م.
شابک: ۹-۴-۹۹۰۹۰۶۲۲-۹۷۸:
یادداشت: عنوان اصلی:
The Online Self: Externalism, Friendship and Games, 2016.
یادداشت: کتابنامه.
عنوان دیگر: بیرونی‌گرایی، دوستی، و بازی.
موضوع: ارتباط Communication
فلسفه /Philosophy/ جامعه‌شناسی Sociology
شناسه افزوده: میره‌بیگی، سید وحید، ۱۳۶۵-، مترجم
شناسه افزوده: خندان، محمد، ۱۳۶۱-، ویراستار
شناسه افزوده: سازمان تبلیغات اسلامی. حوزه هنری. پژوهشکده فرهنگ و هنر اسلامی
رده‌بندی کنگره: P۹۰ رده‌بندی دبویی: ۳۰۲/۲
شماره کتابشناسی ملی: ۹۵۴۳۲۷۹

خود آنلاین

بیرونی گرایی، دوستی، و بازی

سوراج هونگلا داروم
مترجم: وحید میره بیگی

پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی

خود آنلاین

بیرونی گرایی، دوستی، و بازی

سوراج هونگلا داروم

مترجم: وحید میره بیگی

ویراستار علمی: محمد خندان

(عضو هیئت علمی دانشگاه تهران)

طراح جلد و گرافیک: صادق جمالی

صفحه آرا: احمد الهی

نشانی:

تهران، خیابان سمیه،

حوزه هنری، پژوهشگاه

فرهنگ و هنر اسلامی

کد پستی: ۱۵۹۹۷۱۹۵۱۴

شماره تماس: ۸۸۸۹۶۹۳۳

نقل و چاپ نوشته‌ها منوط به اجازه رسمی از ناشر است.

شماره تماس نشر پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی: ۰۹۱۰۸۱۰۴۲۸

چاپ نخست: ۱۴۰۳

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۰۰۹۹-۴-۹

فهرست مطالب

۷ پیش‌گفتار پژوهشکده فرهنگ و هنر اسلامی

۱۲ پیش‌درآمد

۱۷ مقدمه

۴۹ فصل نخست؛ خود در گذر تاریخ

۵۲ خود در فلسفه یونان

۶۲ خود در فلسفه مدرن غربی

۷۶ کانت

۹۱ خود آنلاین و خود لیبرال

۹۲ هگل

۹۶ دو شاخه خود در اندیشه غربی

۹۸ خود در فلسفه چینی

۱۰۲ خود در فلسفه هندی

۱۱۳ خود چندپاره: شرق و غرب

۱۱۷ نتیجه‌گیری

۱۱۹ فصل دوم؛ دیدگاه خود بسط‌یافته

۱۲۴ مسئله هویت شخصی

۱۳۰ نقدها

۱۳۰ - علیه رویکرد روان‌شناختی

۱۴۲ - علیه رویکرد بدنی

۱۴۶ - علیه رویکرد روایی

۱۴۹ هویت شخصی آنلاین و دیدگاه خود بسط‌یافته

۱۵۹ - استدلال‌های مخالف و پاسخ‌ها

۱۶۳ خود اطلاعاتی و نقش بدن

۱۷۱ نظریه بیرونی‌گرایی هویت شخصی و دیدگاه خود بسط‌یافته

۱۸۲ ذهن بسط‌یافته و خود بسط‌یافته

فصل سوم؛ خود آنلاین و فلسفه فناوری ۱۸۵

- مارتین هایدگر ۱۸۹
- ژاک الو ۱۹۷
- هربرت مارکوزه ۲۰۱
- آلبرت بورگمن ۲۰۵
- دون آیدی ۲۱۰
- هربرت دریفوس ۲۱۶
- اندرو فینبرگ ۲۲۱
- عاملیت ۲۲۵
- پیوستگی پایدار ۲۳۷
- عاملیت، پیوستگی پایدار و فلسفه فناوری ۲۴۶

فصل چهارم؛ خودها، دوستان و هویت در رسانه‌های اجتماعی ۲۵۱

- مفهوم ارسطویی دوستی ۲۵۴
- کی‌یرگور، نیچه و دوستی آنلاین ۲۷۲
- دوستی آنلاین و اصالت ۲۸۰
- خود آنلاین و دوست آنلاین ۲۹۸

فصل پنجم؛ بازی‌های کامپیوتری، فلسفه و خود آنلاین ۳۰۹

- آواتار چیست؟ ۳۱۲
- رابطه بازیکن و آواتار ۳۱۶
- تخیل‌گرایی و جدایی مادی ۳۳۰
- یکپارچه‌سازی مغز به مغز و پاک‌شدن کامل مرز ۳۴۰

نتیجه‌گیری ۳۴۵

- منابع ۳۵۰

پیش‌گفتار پژوهشکده فرهنگ و هنر اسلامی

یکی از مسائلی که به شدت توجه بشر معاصر را به خود جلب کرده است، مسئله «هویت» است. به تعبیر استوارت هال، «در سال‌های اخیر انفجار گفتمانی تمام‌عیاری حول مفهوم هویت شکل گرفته است». ^۱ قدما هویت را این‌طور تعریف کرده‌اند: «الحقیقة الجزئية، تسمى هویة». اگر ماهیت را به اعتبار «تشخص» در نظر بگیریم، آن را هویت می‌نامیم. به عبارت دیگر، هویت، ماهیت به علاوه تشخص و عوارض مشخصه است. ماهیت، چستی شیء است و هویت به معنای تشخص ماهیت در خارج است. ما به عنوان انسان ماهیتی داریم که بنا به تعریف قدمایی، همان «حیوان ناطقه» است، لیکن به اعتبار تشخص جزئی خارجی‌مان، هویت‌های متفاوتی می‌توانیم داشته باشیم. ^۲ جالب این‌که این رویکرد قدمایی می‌تواند قربت‌هایی با رویکرد معاصر به مسئله هویت داشته باشد، زیرا از منظر معاصران، ما بسته به بسترها و موقعیت‌های گوناگون می‌توانیم تشخص‌ها و تعین‌های متفاوتی داشته باشیم.

۱. هال، استوارت و گراسبرگ، لارنس (۱۳۹۶). پروپلماتیک هویت در مطالعات فرهنگی: هویت و جهانی‌شدن (سیاوش قلی‌پور و علی‌رضا مرادی، مترجمان). تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، ص ۱۵.

۲. کرجی، علی (۱۳۸۱). اصطلاحات فلسفی و تفاوت آن‌ها با یکدیگر. قم: بوستان کتاب، ص ۳۱۶.

بدین ترتیب «خود» ما امری درون‌ماندگار یا حلول‌یافته در درون‌مان نیست که معمولاً با اصطلاحاتی همچون ذهن یا روان از آن یاد می‌شود؛ خودبودگی ما مساوی سوژه‌بودگی ما نیست. «خود» امری ثابت و یکپارچه نیست، بلکه در راستای تفاوت و به شیوه‌ای چندگانه غالباً در ضمن‌گفتن‌ها، کردارها، و موقعیت‌ها ساخته می‌شود. هویت و خودبودگی ما یک‌بار برای همیشه داده نشده است، بلکه به‌مرور در طول زندگی ساخته می‌شود و تغییر می‌کند. این دیدگاه که می‌توان آن را دیدگاه برونی‌گرا در قبال «خود» یا «هویت شخصی» نامید، در نقطهٔ مقابل درونی‌گرایی قرار می‌گیرد که تعریف سنتی هویت یا خودبودگی بر آن مبتنی بوده است. بر اساس رویکرد درونی‌گرا، «خود» هستهٔ پنهان «من» است که در درونم قرار دارد.^۲ این رویکرد مورد نقد نویسندهٔ کتاب حاضر قرار گرفته است. به نظر سوراج هونگلا داروم این اعتقاد که خود واقعی امری درونی با ویژگی‌های ثابت و نامتغیر است، قابل دفاع نیست و نویسنده کوشیده است تا ضمن نقد تقریرهای مختلف از رویکرد درونی‌گرا، در تأیید رویکرد برونی‌گرا به «خود» و آنچه نظریهٔ «خود بسط‌یافته» می‌نامد، استدلال کند. او در انجام این کار از تفکر بودایی کمک گرفته است. به‌طور کلی، هونگلا داروم معتقد است تفکر غیرغربی می‌تواند در حل مسائل مربوط به تکنولوژی‌های نوظهور، از جمله فضای مجازی و هوش مصنوعی، مفید فایدهٔ بسیار باشد و خود او علاوه بر کتاب حاضر، آثار دیگری دربارهٔ تبیین مسئلهٔ «حریم خصوصی» و نیز مسائل اخلاقی مربوط به هوش مصنوعی و ژناتیک، از منظر بودایی منتشر کرده است.

۱. هال و گراسبرگ، همان، ص ۲۱.

۲. معلوف، امین (۱۳۹۵). هویت‌های مرگبار (عیدالحسین نیک‌گهر، مترجم). تهران: نی، ص ۳۱.

۳. لال، استف (۱۳۹۴). هویت: دیدگاه‌های جامعه‌شناختی (مهناز فرهنگند، مترجم). تهران: جامعه‌شناسان،

ص ۱۹.

کتاب، چنان‌که از نام آن پیداست، کنکاشی دربارهٔ هستی‌شناسی «خود» در عصر اینترنت و فضای مجازی است. نویسنده برای پرداختن به این موضوع، ابتدا دیدگاه‌های فلسفی «خود» و «هویت شخصی» را بررسی کرده است. آیا «خود» وجود دارد؟ اگر آری، به چه معنا؟ نسبت «خود» با جهان بیرونی و دیگران (خودهای دیگر) چیست؟ فلسفه یونان (به‌ویژه افلاطون و ارسطو)، فلسفه مدرن غرب (لاک، دکارت، کانت، اسپینوزا، هگل و ...)، فلسفه چین، و فلسفه هند (به‌ویژه بودیسم) دربارهٔ «خود» چه می‌گویند و چه نقدهایی به آنان وارد است؟ آیا ما یک «خود آنلاین» هم داریم؟ چگونه می‌توان در چارچوب دیدگاه‌های فیلسوفان مشهور، دربارهٔ «خود آنلاین» اندیشید؟ فلسفه تکنولوژی (به‌ویژه آراء هایدگر، الول، مارکوزه، آیدی، و ...) در این باره چه حرف‌هایی برای گفتن دارد؟ تفاوت چشم‌اندازهای درونی‌گرا و بیرونی‌گرا در بررسی «خود» چیست؟ هونگ‌لاداروم به این پرسش‌ها پاسخ می‌دهد و دیدگاه بدیل خویش را، تحت عنوان «خود بسط‌یافته»، مطرح می‌کند. این مباحث تنها در سطح نظری نمی‌ماند و نویسنده می‌کوشد پیچیدگی‌های انتزاعی را به مثال‌های عملی زندگی روزمره پیوند دهد. در دو فصل آخر کتاب نیز فلسفه «خود آنلاین» را در دو حیطة عملی و کاربردی به بحث می‌گذارد. نخست دوستی‌های مجازی، که از تجربه‌های جدید بشری است. از این‌رو فصلی از کتاب به «فلسفه دوستی» در جهان‌های آنلاین و آنلاین می‌پردازد: در نظر مهم‌ترین فیلسوفان این حوزه (ارسطو، کی‌یرکگور، و نیچه) دوستی اصیل و شرط دستیابی به آن چیست؟ و آیا در جهان آنلاین نیز می‌توان به دوستی اصیل دست یافت؟ دوم بازی‌های رایانه‌ای، که یکی دیگر از تجربه‌های جدید بشر معاصر - به‌ویژه نوجوانان و جوانان - است. نویسنده در فصل آخر کتاب به این موضوع پرداخته و کوشیده است کاربست دیدگاه «خود بسط‌یافته» در زمینه بازی‌های رایانه‌ای را شرح دهد.

مسئله هویت شخصی در فضای مجازی، از جهات مختلف مهم است و جا دارد که به تتبع درباره آن پرداخته شود. از یک جهت، باید بررسی کنیم که تکنولوژی‌های جدید چه تأثیری بر ما به عنوان موجود انسانی دارند. ما در مقام انسان، واجد هویتی فردی و شخصی هستیم که به اعتباری معناداری زندگی مان منوط به آن است. به این اعتبار می‌توان پرسش از «خود» را پرسش از معنای زندگی دانست. امروزه با شیوع و رواج فضای مجازی و تکنولوژی‌های قائم به آن، هویت شخصی و خودبودگی ما صرفاً در جهان فیزیکی و مادی تعیین نمی‌شود، بلکه «خود» ما تا حد زیادی به «خود آنلاین» بدل شده است. پس وقتی به بررسی خود آنلاین اهتمام می‌ورزیم، دغدغه معنای زندگی موجود انسانی در جهان معاصر را نیز داریم.

افزون بر این، روابط انسانی سازنده و اصیل، مبتنی بر این است که هویت طرفین ارتباط مشخص باشد. ارتباط با اشباح فاقد هویت مشخص، غنایی به شبکه روابط انسانی ما نمی‌بخشد. هر چه هویت افراد مرتبط با ما متعین‌تر باشد راحت‌تر می‌توانیم روابط مان را با آنها مدیریت کنیم. در مقابل در مدیریت روابط با افرادی که هویت‌شان برایمان مبهم و ناشناخته است، برای مثال غریبه‌ها یا گمنام‌ها، با دشواری بیشتری دست به گریبانیم. گمنامی^۱ و ناشناس بودن، پدیده‌ای رایج در جهان آنلاین و فضای مجازی است؛ به ویژه در جوامعی که کنش‌گری مجازی می‌تواند تبعات ناخواسته و نامطلوبی برای فرد داشته باشد، بسیاری از افراد ترجیح می‌دهند به صورت گمنام یا با هویت‌های تقلبی و جعلی در فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی حضور یابند. بررسی ملزومات و شرایط امکان «خود آنلاین» از حیث مدیریت روابط انسانی در فضای مجازی نیز حائز اهمیت است.

مسئله مهم دیگر، نسبت خودبودگی با تعهد اخلاقی و مسئولیت‌پذیری حقوقی است. تعهد و مسئولیت آنجایی معنا دارد که افراد با هویت‌های واقعی‌شان، و نه با هویت‌های تقلبی و جعلی، در جهان حضور داشته باشند و دست به عمل بزنند. کسی را می‌توان به لحاظ اخلاقی و حقوقی مسئول دانست که ابتدا هویتش محرز و مشخص باشد. با وجود این، خود آنالاین می‌تواند خودی برساخته و معمول باشد که از زیر بار تعهدات اخلاقی و حقوقی شانه خالی می‌کند. از این‌رو بحث درباره خودبودگی و هویت شخصی در فضای مجازی برای مسئولیت‌پذیری اخلاقی و حقوقی در جهان آنالاین معاصر ضروری است. البته اینها صرفاً برخی از جهات اهمیت مسئله «خود آنالاین» است که می‌تواند بر اهمیت ترجمه کتاب حاضر گواهی دهد. خواننده محرم ضمن مطالعه کتاب با جنبه‌های بیشتری از این مباحث آشنا خواهد شد. امیدواریم ترجمه این کتاب به خوانندگان فارسی‌زبان در فهم بهتر جهان معاصر و «خود»‌هایش کمک کند و به پیشبرد مباحث فلسفی درباره فضای مجازی در کشورمان مدد رساند.

و اما توضیح مختصری درباره نویسنده کتاب! سوراج هونگلا داروم فارغ‌التحصیل دکتری فلسفه از دانشگاه ایندیانا بلومینگتون^۱ در ایالات متحده است و هم‌اکنون به تدریس در دانشگاه چولالونگکورن^۲ بانکوک، تایلند، اشتغال دارد. حوزه تخصصی او فلسفه تکنولوژی و اخلاق کاربردی با تمرکز بر تکنولوژی اطلاعات و فضای مجازی است. او غیر از کتاب کنونی و مقالات علمی متعدد، این آثار را نیز تألیف کرده است: نظریه‌ای بودایی در باب حریم خصوصی^۳، اخلاق تکنولوژی اطلاعات: چشم‌اندازهای فرهنگی^۴، اخلاق هوش مصنوعی و رباتیک: دیدگاهی بودایی^۵.

محمد خندان / زمستان ۱۴۰۲

1. Indiana University Bloomington

2. Chulalongkorn University

3. *A Buddhist Theory of Privacy*

4. *Information Technology Ethics: Cultural Perspectives*

5. *The Ethics of AI and Robotics: A Buddhist Viewpoint*

پیش درآمد

طرح این کتاب نتیجه [برگزاری] کارگاهی شگفت‌انگیز بود، با موضوع «من آنلاین کیست؟». این کارگاه را چارلی اس^۱ و لوچانو فلوریدی^۲ در ۱۰-۱۱ ماه می ۲۰۱۰ راه انداختند و در مرکز کالویگ^۳ برگزار کردند [که مکانی] زیبا خارج از شهر آرهوس^۴ دانمارک است. در این کنفرانس کاربست مفهوم هویت شخصی به خود آنلاین^۵ یا هویت آنلاین بررسی شد؛ یعنی دقیقاً عنوان کتاب. پژوهشگران بسیاری برای پیوستن به کنفرانس دعوت شدند. تا جایی که به یاد دارم، جز چارلی و لوچانو، استینه لامبورگ^۶، ماریا باکارجیوا^۷، وونگ پاک-هانگ^۸، جنیس ریچاردسن^۹، یوحنا زاییت^{۱۰}، دیو وارد^{۱۱}، رافائله رودونیو^{۱۲}، و بسیاری دیگر آنجا بودند. فضای آرام مرکز کالویگ برای اندیشیدن و بحث مفصل مشترک پیرامون نظرات همدیگر به منظور دریافت بازخورد دوستانه، جای عالی‌ای بود. ایده‌های این کتاب نخستین بار در آن کارگاه به ذهنم رسید، سپس پرورده شد و آن قدر تصحیح شد تا به شکل کنونی رسید. اما به هیچ‌روی منظور این نیست که ایده‌ها نهایی‌اند. نمی‌دانم ایده‌ای در فلسفه هست که نهایی باشد یا نه؟ شاید هیچ ایده فلسفی‌ای وجود ندارد، و [این فقط] چند فیلسوف

1. Charles Ess

2. Luciano Floridi

3. Kalovig Center

4. Aarhus

5. Online self

6. Stine Lomborg

7. Maria Bakardjieva

8. Wong Pak-Hang

9. Janice Richardson

10. Johanna Seibt

11. Dave Ward

12. Raffaele Rodogno

[هستند که] باورها و طرز فکر خود را تغییر می‌دهند. اما [ایده‌هایم] دست‌کم بیانگر چیزی هستند که باور دارم درست است و در تأییدشان استدلال‌هایی اثبات‌شده در کتاب آمده است.

عنوان ارائه‌ام در کارگاه آرهوس این بود: «من آنلاین از دیدگاه بودیسم کیست؟»^۱. دیدگاه ساده بودایی را درباره خود و هویت ارائه کردم. این دیدگاه اکنون کاملاً شناخته شده است و نیازی به تکرارش نیست. بحث من این بود که میان جهان‌های آنلاین و آفلاین آن‌قدر همبستگی وجود دارد که اساساً می‌توان برای [بررسی] هر دو ابزارهای تحلیلی یکسانی به کار بُرد. هنوز هم به درستی آن باور دارم. منظورم از ابزارهای تحلیلی یکسان این است که، هنگامی که می‌کشیم وضعیت خود «آفلاین» - یعنی خودی که همه ما با آن آشناییم - را تحلیل و فهم کنیم، برای توصیف و بررسی این پدیده از ابزارهایی شامل واژگان و نظریه استفاده می‌کنیم. اهمیتی ندارد که خود در جهان به اصطلاح «واقعی» یا «مجازی» باشد؛ ابزار همان است. البته موضوع این کتاب خود جهان مجازی است. در اینجا «جهان به اصطلاح واقعی» را به طعنه به کار بردم. نمی‌توان واقعی بودن جهانی را رد کرد که درکش می‌کنیم، در آن زندگی می‌کنیم و نفس می‌کشیم، اما می‌خواهم توجه را به این نکته جلب کنم که در جهان امروز امر واقعی و امر مجازی به‌طور فزاینده‌ای به جوهره‌ای یکسان^۲ تبدیل می‌شوند. نه بدین معنا که در حال زندگی کردن در جهانی مجازی یا شبیه‌سازی شده باشیم، اما می‌خواهم بگویم که این دو جهان در حال فروریختن در یکدیگرند و مرزهای بین آن‌ها آن‌قدر که بسیاری باور دارند سفت‌وسخت نیست (این [درهم‌تنیدگی] هنگامی بیشتر خواهد شد که آنچه رایانش «همه‌جا حاضر»^۳

1. Who Am I Online? A View from Buddhism

2. same substance

3. ubiquitous computing

یا «فراگیر» نامیده می‌شود، رایج‌تر شود- این پدیده را نیز در کتاب بررسی کرده‌ام). بنابراین، با این‌که بودیسم را بیش از دو هزارسال پیش برای تحلیل خود «آفلاین» ایجاد کردند، می‌توان از ابزارهای تحلیلی‌اش برای تحلیل خود «آنلاین» نیز استفاده کرد. این ایده بنیاد بسیاری از دیدگاه‌هایی است که در کتاب پیش‌رو مطرح شده‌اند.

اگرچه کتاب از دیدگاه بودایی راجع به خود [آفلاین] الهام گرفته است، اما بی‌تردید درباره خود آنلاین از دیدگاه بودایی نیست؛ یعنی برنامه من این نیست که بگویم از آنجا که در بودیسم چنین آمده است، خود (آفلاین یا آنلاین) دارای فلان و بهمان ویژگی‌هاست. برنامه‌ام این است که بدون تکیه بر توانایی‌های بودیسم، سلسله بحث‌هایی مستقل را برای تأیید ایده اصلی کتاب ارائه کنم. اگر فلسفه بودایی بتواند نزد جامعه فیلسوفان قابل دفاع و پذیرفتنی باشد، به دلیل شایستگی‌های خودش است، نه به دلیل این‌که اندیشه‌های بودا باشد یا نباشد. در واقع این خلاف روح بودیسم نیز هست. پس بحث‌های بودایی را تنها در بخش کوچکی از این کتاب خواهید یافت، بنابراین خوانندگان غیربودایی یا به‌کلی غیرمذهبی نیز می‌توانند از مباحث کتاب بهره‌مند شوند. پس از کارگاه آرهوس با پرورش بیشتر این ایده چند مقاله علمی منتشر کردم که شماری از آنها در این کتاب آمده‌اند. بدیهی است که به اشخاص زیادی مدیونم که بدون آنها [پروردن] این کتاب ممکن نبود. نخست می‌خواهم از دو میزبان کارگاه آرهوس، یعنی چارلی اس و لوجانو فلوریدی تشکر کنم. ایده آنان برای برگزاری نشست درباره «من آنلاین کیست؟» علاقه به متافیزیکِ خود آنلاین را در من برانگیخت؛ زمینه‌ای که نه تنها بسیاری از شاخه‌های فلسفه مانند متافیزیک، فلسفه فناوری و اخلاقیات، بلکه بسیاری از رشته‌های دانشگاهی

دیگر مانند مطالعات ارتباطات، جامعه‌شناسی، مردم‌شناسی، و تاریخ را در بر می‌گیرد. بنابراین فایده دیگر موضوع کتاب، بین‌رشته‌ای بودن آن و احتمال بالای جلب علاقه پژوهشگرانی از حوزه‌هایی جز فلسفه است. چارلی اس در بسیاری زمینه‌ها به من کمک فراوان کرده است. جدا از این‌که در دیدار من از آرهوس در سال ۲۰۱۰ میزبان فوق‌العاده‌ای بود، در واقع دوستی ما به قبل‌تر برمی‌گردد؛ به سال ۱۹۹۸ زمانی که او و فای سادویکس^۱ نخستین کنفرانس بین‌المللی را در مورد نگرش‌های فرهنگی به فناوری و ارتباطات^۲ سامان دادند که اکنون به مجموعه کنفرانس‌های مشهوری تبدیل شده است. از بخت‌یاری‌ام بوده که توانسته‌ام دو بار چارلی را به تایلند دعوت کنم و امیدوارم که دوستی و همکاری ما ادامه یابد. لوجانو دوست وفاداری بوده که از کوشش‌هایم برای ارائه این تأملات فلسفی حمایت کرد و اظهارنظرها و پیشنهادهای ارزشمند بسیاری به من داد. امیدوارم همکاری ما نیز ادامه یابد.

همچنین از همه شرکت‌کنندگان کارگاه آرهوس سپاسگزارم که به چالش‌کشیدن‌ها و نقدهایشان بر ارائه من، به شکل‌گیری ایده‌های این کتاب انجامید. مایلم از ویراستار مجله هوش مصنوعی و جامعه^۳، کارامجیت جیل^۴ تشکر کنم که برای نگارش مقاله‌ای راجع به رایانش همه‌جا حاضر از من دعوت کرد، و جان وکرت^۵، که از بسیاری لحاظ بسیار یاری‌گر من بوده است؛ یکی از یاری‌هایش، دعوت از من برای نگارش مقاله‌ای دیگر در مجله آنلاین اطلاعات بود. هر دو مقاله در شکل‌گیری ایده‌هایی که به کتاب پیش‌رو انجامید، نقش مهمی داشتند. از کنفرانس آرهوس تا این کتاب راه درازی بود. از بخت‌یاری‌ام بود که در طول راه از کمک و حمایت اشخاص گوناگونی بهره‌مند شدم. جز جلسه آرهوس، از

1. Fay Sudweeks

2. Cultural Attitudes toward Technology and Communication (CATaC)

3. journal AI & Society

4. Karamjit Gill

5. John Weckert

نشستی در بانکوک درباره «مطالعات آنلین» بهره بردم که شبکه تاینزین^۱ آن را در نوامبر ۲۰۱۰ برگزار کرد. این نشست غیررسمی و دوستانه به من فرصت داد تا کار خود را به زبان تایلندی برای افرادی از رشته‌های دانشگاهی دیگر و غیرمتخصصان ارائه کنم. مانند همیشه آرتیت سوریاونکول^۲ از شخصیت‌های مهم گروه تاینزین بود که همواره مشوق من بوده است. همچنین از الیزابت بوچانان^۳ و مایکل زیمر^۴ سپاسگزارم که سال ۲۰۱۱ دعوت کردند تا در پنل افتتاحیه کنفرانس اخلاقیات کامپیوتر/جستار فلسفی^۵ در میلواکی وینکانسن سخنرانی کنم، و به من فرصت دادند درباره دیدگاه کتاب پیش‌رو بیشتر تأمل کنم. از فیلیپ بری^۶، وونگ پاک-هانگ، جونی سوراکر^۷، اکسل گلفرت^۸، و اریک کر^۹ سپاسگزاری می‌کنم که همگی به طریقی بر رشد فلسفی من مؤثر بوده‌اند.

سوراج هونگلاداروم

بانکوک، تایلند

1. Thai Netizen Network

4. Michael Zimmer

6. Philip Brey

9. Eric Kerr

2. Arthit Suriyawongkul

5. Computer Ethics/Philosophical Enquiry (CEPE)

7. Johnny Søraaker

3. Elizabeth Buchanan

8. Axel Gelfert